

R E G É L Ő.

PESTEN csütörtökön szeptember 4^{kén} 1834.

Megjelen társával együtt hetenként kétszer vasárnap és csütörtökön. Fél évi díjja helyben képekkel 5 ft. borítéktalanul; postán 6 ft. pengőben. képek nélkül egy ezüstforinttal olcsóbb. Buda-pestiek évnegyedenként is válthatnak példányt. A' folyóiratnak egyes száma 24 kr; egyes kép 12 kr. p. p.

N É P I S M E R T E T É S.

Amerikai rajzvonatok. *(Folytatás.)*

Az amerikai háznép figyelmének közép pontja mindenkor a' társalkodói szoba (beszédszoba, Parlour). Ez ugy szóllván a' familiának thermometruma. Tehetősebb gazdáknak, sőt falun is, nem kerül kevesebb pénzökbe 1000 dollarnál. Közönségesen két szobákból áll, mellyeket négy szárnyú ajtó választ egymástól, de ha nagyobb társaság vagy bál adatik, szükség esetében egészen felnyithatják azokat, vagy is egy szobára változtathatják. Falun mindig földszint van a' Parlour, mellynek pallója egészen virágos szőnyeggel van beterítve, minék egy yard-ja ($2\frac{3}{4}$ lábnyi hosszúságú ölmérték) 2—3 dollarba kerül. A' szoba elő részében fortepiano áll, hátul egy sideboard (bormérő, vagy üveg edényekkel megrakott asztal) mahagoni fából, mellyen metszett (köszörült) poharak 's palaczkok vannak. A' fal mellett egy török pamlag (Sopha) és 12 szék. A' kandalló felett, melly a' Parlournak egyik fő ékessége, arany rá-más oszloptükör (trumeau) van hosszában felállitva, 's több szép vödrök (Vasen).

Csekélyebb tehetségűek a' fortepianót 's tükröket elhagyják, de sideboard mindenütt van. Illyen szobakészület 500—1000 dollarba kerül. De láttam a' tenger melléki városokban olyan parlourokat is, mellyeknek felkészítésök 4—6000 dollart is kívánt, 's a' fortepiano maga került 1000 dollarba. Illyes pazérlás azonban falun sehol se tá-laltatik.

A' többi házgunyákra nem sokat szánnak; 's minden egyéb készület nagyon egyszerű. A' második, vagy a' mint Európában mondják első emelet, egészen a' háznép számára van hagyva, 's az idegennek ide nincs bemenetele, kivevén, ha háló szobája ott adatnék neki.

Közönségesen 6—7 óra között kel-fel a' familia. 8 óra-kor reggeliz (fölstököl). A' reggelinek tárgyai: frisen sült, apró gömbölyeg buza-czipó (cakes), buza vagy kukoricza-kalács, egy becsinált tyúk, roast beef (sült tehén hus), sült borjú vagy ürü hus-szeletek, hal és tojás, thea és kávé. A' házi ur felszelve a' husétket szolgál az asztal mellett ülőknek. 's a' vendéget mindig megkérdi előbb, mellyik részét kívánja a' tyúknak, vagy valamely éteknek illy formán: „Shall I help You to a piece of chicken? What part do You choose? (Parancsol egy szelet tyúkot? Mellyik darab tetszik?)” Minekutána valamennyinek szolgált, hitesét kínálja-meg, 's végre maga lát az evéshez. A' házi asszony kávé vagy theával szolgál a' többinek. Ha valaki fűdsáját kiürítette, ismét oda nyújtván megtölteti; soha se vár senki, míg az ismétlésre felszöllittatik. A' dáma elfogadván azt az oda nyújtónak kezéből. 's kiöblitvén egy készen álló vízzel töltött edényben, ujolag megtöltve nyújtja vissza. Reggelire nem szoktak soha valakit meghívni, ha csak a' vendég nem halt volt a' házban.

Ebédre kevesebb figyelmet fordítanak, mint az Europaiak, kivevén, ha vendégek van. Közönséges déli ételeik egy darab sertés, borjú, vagy ürü hús, veres répa, írósvaj, vagy ugorkával. A' férjfiak rum vagy brandyval (pálinka) kevert pohár-vizet isznak, az asszonyok tiszta vizet, almabort (cider) vagy tejet.

Ebéd közben, de asztal után soha se, gyakran kávé is isznak. Ha idegen vendégek nincsen, az asszony pongyolában (Négligé) jelen-meg az asztalhoz, és csak 3—4 óra tájban öltözködik-fel csinosabban, midőn látogatóba, gyalog sétálásra megy, vagy kikocsikáz.

De azonban az amerikai társalkodás középpontja a' Teaparty (theaparthia) és az est. Ezen theaparthiak Amerikában jó formán kötelezéssé váltak, 's a' házi gazdát igen terhelik. Azoknak ugy szöllván már született tagjaik a' két nemi ismerősek szoktak lenni, 's az akkoron feladott enni valók ezek: thea, kávé, fris és sós halak, rostélyos borjú szeletek (Cotelets), sült tyúkok, Beefsteaks (párolt tehén-hus-szeletek), Cakes (buzaczipó), kukoricza-buzapohánka-(hajdina) kalács és sütemény, nyelvek, szárított szarvashús-szeletek, sonkák 's a' t. A' szolgálat ugy történik mint a' fölstököknél. A' házi gazda az ételeket osztja-ki,

az asszony az italokat. A' theaparthia után a' társaság félkörben üli körül a' kandallót, 's elkezdődik a' mulatság. Ha fortepiano van a' szobában, azon játszanak vagy énekelnek. Ha kártyázók vannak jelen, whistparthie áll össze, de pénzbe soha se játszanak.

A' ház jövedelmei és szükségeiről, hova a' konyhára valók bevásárlása is tartozik, a' férj gondoskodik. Mind ezekkel az asszony nem gondol, és szívesen fogadja-el férje rendeléseit. Ama tisztelet, mellyel ő férjének a' házi gazdaság és jövedelem szaporítására tett intézetei iránt viseltetik, angoly eredetű, 's az amerikai asszony characterének egyik legszebb vonása. Találkoznak ott asszonyságok, kik férjeik hibája által a' jóllétnek legfőbb fokáról szegénységre jutottak, ön sajátjokat bele vesztették, még is nemes öntagadással 's legkisebb zugolódás nélkül türik veszteségüket, 's férjeiket mindenüve hiven követik. 1825-ben New-Yorkban M. familia megbukván egy milliónyi birtokát veszté-el. Ennek legnagyobb részét a' házi asszony hozománya tette volt, ki jó házból születvén a' legmiveltebb körben neveltetett; fíjait 's leányait nevelő intézetekben taníttatta. Alig tudá-meg sorsának fanyar valóságát az anya, azonnal eladá ékességeinek maradékát, 's a' bevett pénzt elküldé az intézetekben volt fíjai 's leányainak olly meghagyással, hogy hátra levő adósságaikat megfizetvén jöjjenek haza. Ki a' gazdaság értékét, a' szövetséges statusokban egyetlen megkülönböztető jegyet, becsülni tudja, az bizonyosan illyes familia megbukásának méltánylását is érteni fogja. A' haza tért gyermekeket betegeskedő anyjok fogadá-el. Panaszt hallani, könnyek hullását látni nem lehetett; a' bűt okozó atya eltávoztatott, 's egy igen értelmes lelki atya hivatt-meg, ki a' háznép előtt vallásbeli értekezést tartott, mellyet az anya ekkép fejezett-be: „Kedves gyermekim! minket a' végzés nem méltatlanul ért, 's elválásra kényszerít. A' mit én 's barátink tehettek, megtörtént; tinektek már most kézi munkáttal kell magatokat táplálni. Holnap elválunk egymástól; itt vannak leveleitek, itt van utó-só házassági vagyonom.“ Ezzel az érdemes asszony mindenik gyermeknek uti pénzt 's ajánló leveleket adott. Ezen lelkes asszonynak egyik jeles fíját láttam New-Orleansban, ki anyjának évenként 100 tallért küld. Így cselekesznek többi gyermekei is. A' kisebbeket előkelő familiák vették ma-

gokhoz: a' nagyobbak magok keresik kenyeröket 's táplálják szülőjüket. Ezeket ugyan barátjaik megkinálták segedelemmel, de el nem fogadták, mert a' háznép inkább szereti, ha ön kézi munkájával ápolgatja magát.

Az asszonyok anyai módon gondoskodnak gyermekeik felől, — 's magok tejével táplálják; soha se bocsátják-el szemeik elöl, 's idegenekre soha se bizzák. Legalább falun ez a' közönséges szokás. Az amerikai asszony fijában jövődöbeli polgárt lát, 's azért bizonyos tisztelettel viseltetik gyermeke iránt. Verni őket nem szokták, mert ezt nem emberi-javító eszköznek tartják. Az amerikai házi atyának jusa van hasznára fordítani fiját 21-dik esztendejéig, és így mintegy megvenni rajta a' reá fordított fáradozást. Ez még gyakran megesik a' falusiaknál, de a' szülők 's gyermekek közt valamelly idegenséget is szül, melly mind a' két részre a' megválást könnyűvé, 's erre nézve őket érzéketlenné teszi. A' tehetősebb rendűeknél azonban eme viszony már elmúlt; de a' megváláskori érzéketlenség folyvást tart. Az Amerikainak született függetlensége meg nem engedi, hogy fijának új gazdaságára (etablissement) pénzsegedelmet adjon. Minden, mit az amerikai atya tesz, abból áll, hogy gyermekének alkalmatosságot ad valamelly tanító intézetbe menetelre, vagy 15-dik esztendeje előtt valamelly élet-nem elfogadására. Ennek megválasztása a' fiúnak teljes szabadságában áll; az atya legkevesebb erőltetéssel sem unszolja valamire. Az előkészület költségeit, legyen bár az tudományos vagy kézműi, az atya viseli, de többet nem tesz; 's ha a' fiú elvégzi neveltetési idejét, egészen magára hagyatják. Szülőjítőleg egy cent-et sem kap, kivevén egy fél tutzat ajánló leveleket, mellyekkel a' szövetséges statusokban nagyon adakozók az emberek, mert az irónak semmijébe se, annak pedig, kihez utasítva vannak, legfeljebb asztalánál egy teritékébe (Couvert) kerül. Mindegy a' fiúnak és szülőknek, akár 1000, akár 2000 mértföldnyire szakadjanak is el egymástól. Láttam anyákat, kiknek egyik fija New-Orleansba, másik Carracasba, harmadik Buenos-Ayresba indult, 's kik fijaiknak ezen 2—5000 mértföldnyire eltávozásuk felől, holott talán viszont megláthatásukat egész életökben se remélhették többé, éppen úgy beszéltek, mint ha csak New-Yorkból Philadelphiáig akartak volna utazni. Ez azonban nem a' szeretetnek hijánya, hanem ama

bennek lakozó meggyőződés, hogy a' fiú nem csak az ő saját-jok, hanem a' státusé is. *(Folyt. köv.)*

É L E T - T Ö R T É N E T.

Don Miguel.

Don Miguel született 1802-ki october 26-án. Születésének közelebbi körülményei még igen homályosak. Erre az akkori Portugalban szárnyalt, de egy átaljában alaptalan hírek szerint némelly ellenkezések, mellyek anyja Sarolta királyné, és atyja János portugali király között támadtak, nyujtának alkalmat. Don Miguel gyermek-évei, mellyeket ő Rio - Janeiroban (Brasilia fővárosában) tölte-el, kevés vagy semmi figyelmet sem érdemlenek. Portugálba visszatérte után 1823-dik évben anyja által, ki egy terven (Plan) a' fenálló alkotmány felforgatásán dolgozék, a' népmozgás elejébe állittatott. Elhagyá azért majus 21-kén kiszemelt vállalkozásával egészen ismeretlen atyját, 's az érintett tervnek több részvevőjítől kísértetve Villafrancába ment. Itt a' nemzetet, nemességet, és a' papságot egyesülésre kényszerité. Minden kívánata szerint ment, és a' király maga is eljőve fijához Villafrancába, hol ő az eddig fenálló kormány rendszert erőnélkülínek nyilatkoztatá. Ezután Don Miguel és anyja csaknem korlátlanul uralkodtak, hanem igen messze mentek kicsapongásaikban. Don Miguelnek tehát a' király parancsára hivatalát, mint fő tábornagy le kellett tenni, 's egy portugali hajón Brestbe utazni. Innét Parisba mene, hol néki mindazáltal nem igen tetszván, nem sokára Bécsbe sieté, hogy ott több éveket eltöltsen. VI-ik János elhunyt 1826-iki martius 10-én, miután leányát Izabella infansnét regensnének kinevezte volna. Ez ön határozatait a' braziliai császár 's portugali király Don Pedro nevében bocsátotta-ki, a' ki is leánya Donna Maria da Gloria kedvéért, kit ő testvér öcsjével Don Miguellal szándéklott egybekeletni, a' portugali koronáról lemondott. 1827-dik évben a' regensnének betegsége alatt Don Pedro ezen testvérét Don Miguelt nevezte-ki portugali országlónak, hogy az országot az általa adandó alkotmány szerint kormányozza. Don Miguel elhagyá azért Bécset december 6-kán, de csak 1828-dik év februariusában ért, anyjának nagy örömére, Lissabonba. Ez uralkodék most megint Portugalban, és elkészité fiját későbbi vállalkozásira. Ennek halála után

Don Miguel a' koronát feltevé, de spanyol országot kivén, egy hatalom által sem ismertetett-el.

Midőn Don Pedrónak Braziliát az ismert történet következtetésében elkelte hagynia, elhatároza Portugalt leánya részére újra meghódítani. Ezen okból legelőször Terceirát elfoglala, aztán Portugalban szárazra lépett, hol nem sokára egy felekezetet részére megnyervén ennek segedelmével Oportót (Portugalia 2-dik városát) bevéve, hol magát terveinek onnét leendő intézhetése végett körülsánczoló. Most a' két testvér közt kemény harcz keletkezett, melly darab ideig változó szerencsével folytattatott; — mig végre Don Miguel folyó év májusában az Asseceira magasokon lett végképpi legyőzete után magát meggyőzöttnek nyilatkoztatván a' portugali hosszas háborúnak vége szakadt.

Zombori Mórítz.

J E L E S M O N D Á S.

Ész, tudomány, bölcsesség.

Ész, tudomány, és bölcsesség,	Csak olly öröm virágzatja,
Ha csak a' sziv lángjában	Mellynek ezüst rajzolatja
Fel nem olvad, örökös jég;	Az ablaknak tükrében
Fázunk száraz fagyában:	Csillog a' fagy mérgében.

Kisfaludy Sánd. közli S. Sarolta.

Világ, élet. Mi szép a' világ! mi szép ez élet benne! ha hecsét méltánylani tudjuk, 's magunk nem tépjük-le öröm-virágit.

Kisfaludy Károly.

Idő! te örökké pusztító, örökké kérődző szörnyeteg! mellyik földi fájdalom daczolhat mindenhatóságoddal? — Te nemzeteket nyelsz-el, 's kollancsokat (Milbe) elfujsz, palotákat törsz öszve, gunyhókat lerontasz, eltéped a' rózsát, 's koronákat szaggatszét. Még ama festészet emlékeit is, amaz egyiptusi pyramiseket, mellyek gunyodra épültek, homok-tengerekkel árasztod-el mindent tehető hatalmad bizonyására.

Kalchberg.

Legdrágább portéka. Egyedül a' szerelem ollyan portéka, melly más vevőt nem szenved, mint önmagát; a' szerelem szerelemnek bére; ez a' legdrágább kincs, mellyet vagy el kell ajándékozni, vagy soha se használni.

M — cs.

Életképe. Az emberi test egy hajó, mellyen a' lélek hajóz; ennek hajós-segédjei az öt érzékek; arbocza az ön-szeretet; hajó-rózsáji a' gyönyörűség; zászlója a' bolondság; kedvező szelek a' világ bolond hizelgése; vitorla az emberi gyarlóság; kötelek azon semmik, mellyek az észet foglalatosskódtatják; annak terhe a' vétek; kikötője a' megbánás, és kétségbe esés! — Így nem csuda, ha illy erőtlen épület gyakran elvesz a' tenger hullámin.

Roglaticzáról Bácsból.

K Ö L T É S Z E T.

K e s e r v e m.

Sirjak, de könyű ne borítsa szemem!
 Nyögjek, de ne hallja-meg emberi nem! —
 Megvetve világ hiú szánakodását,
 Rejtekte' csak itt nyögöm, itt zokogom
 E' dermedező kebel árva fohászit,
 'S hozzád zokogom
 Hozzád rideg érzetű sziklahalom!
 Ah! mindenem, a' mit a' csalfa világ
 Eltemnek adott, csak egy zsenge virág,
 'S olly kedves olly édeni tárgya szememnek
 Bálványa szívemnek,
 Vezér tüze mennyei képzeletimnek,
 Legszebb örömem, —
 Minden! mit az ég lemosolyga nekem.
 'S vesztettem! örökre örökre
 Vesztettem! — ezer gyilok, annyi halál!
 És még sem a' sirba tiporva talál, —
 Fel-felvetem ott az egekre
 Bágyadt szemeim,
 'S ah! még sem erednek özön-könyeim.
 Nem! — mert a' nehéz
 Mély néma keservnek
 Nincs enyhe szere,
 Nincs kín-rebegő szava, nincs könnyűje!
 Elfojtva hevernek
 Hó gyöngyei ennek —
 Csak vérzeni kész
 Az árva szív, és meredezve kivész! —
 És még ha keservem egy hangra fakad,
 És még ha ragyogva szemem könnyüt ad, —
 Megvetve világ hiú szánakodását,
 Rejtekte' csak itt nyögöm itt zokogom
 E' dermedező kebel árva fohászit,
 'S hozzád zokogom
 Hozzád rideg érzetű sziklahalom.

Matics Imre.

K Ü L Ö N F É L E.

Haszon nem keresés. Egy Perzsa elszakadván honából,
 Athenébe jött, hova nagy gazdagságát is magával vitte. Itt mi-
 dőn némelly nyereség-kivánók nyugtalanitnák, Cimonhoz ment a'
 nagy Miltiades fijához, hogy nála menedéket keressen. Itt az elő-
 szobában ajándék gyanánt ezüsttel, és arannyal varrott kendőt le-
 terített, 's választ kért tőle. A' nagy polgár nevetve kérde. „Ugy
 jössz-e mint barát, vagy ellenség hozzám.“ — „Mint barát“ —

vala a' felelet. — „Ha ugy — mond megint Cimon — vedd vissza ajándékoadat mert szükségem nincs reá; ha azonban egykor lenne, mint barátomtól kívánni fogom.“ Széphegy i Emma.

Sok koldus. London, Európának első városa, mellynek 1,400 utszáji vannak, hosszában négy, szélességében három német mértföldet foglal-el, eléggé ismertetik gazdagságáról és 40,000 nyilvános lámpájiról, mellyek $\frac{1}{2}$ minutum alatt egyszerre lángban állnak gase-világosítás által. Kevesbbé ismeretes: azonban, hogy ezen óriási városban, hol, ugy szólván, arany és ezüsből hegyek találtatnak, kerek számmal 7,200 koldus vagyon, kik közül magának kiki 20 pence-t (50 xrt peng. p.) koldul össze naponként, a' mi mindössze nem tesz többet 6,000 ezüst forintnál mindennap, az az: esztendő által 2,190,000 ezüst forintot emésztenek-meg egyedül csak ezen koldusok. —

Linné és ellenfele. Linné elvből nem felelt soha semmi kritikára. Legkeményebb ellenfele Browall volt, egy kis ember a' nagy Linnéhez képpent; azért Linné annak nevét egy olly növénynek adta, mellynek csak egyetlen egy faja volt, azt „Browallia demissa“-nak nevezvén. Midőn Browall püspökké lett, Linné iránt a' fontos embert játszá; Linné azért egy másik általa feltalált növényt „Browallia exaltata“ névvel nevezett-meg. Browall ez által dühös lön, 's Linné ellen legkeményebb kifejezésekkel irt. Hasztalan! a' nagy férjfiúnak boszúállása ismét csak abban állta, hogy egy harmadik növényt „Browallia alienata“-nak nevezett.

Angoly ország status-a dóssága felette nagy ugyan, mert jelenleg mintegy 740 millio font sterlingre (7,400 millio ezüst forintra) megyen; de ebből angoly ország a' külföldnek alig tartozik többel 15 millio forintnál, a' többi mind — hazai adósság.

Gazdag szolgáló. Nem régiben Warwick várában egy 93 esztendősz szolgáló halt-meg, ki 70 esztendőt által félbeszakasztás nélkül ugyan azon egy familia szolgálatában állott, 's félre tett borra valókból, mellyeket idegenektől kapott, — 300,000 forint kész pénzt hagyott maga után.

Hasonszó-rejtvény.

Reménységnek színe diszlik,
Mig virít szép korszakom,
Azt, mihelyt az ősz kifejlik,
Több színre változtatom.
A' természet öröme
Uj köntösben fellepek,
A' széles föld nagy terére
Bárson leplet teritek.

Máskor titkost, fontost biznak
Rám hűség tolmácsára,
Távulról küldetem soknak
Vesztére vagy javára.
Ez szakít, más metsz, 's tördelve
Mohón fedi-fél mellem,
'S szomorú lesz, vagy örülve
Csókkal hinti kebelem.

Előbbi rejtvény: Néger.

Szerkezi Róthkrepf Gábor, halpiacz 86. szám.

Nyomt. Trattner-Károlyi, uri utza 612.